

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора наук з державного управління, професора
Залізнюк Вікторії Петрівни

на дисертаційну роботу Іващука Олега Валентиновича на тему
«Економічна дипломатія України в умовах нового світового порядку»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29 – Міжнародні
відносини за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дослідження. Геополітичні ризики, технологічний прогрес та постійні зміни глобального економічного ландшафту зумовлюють трансформацію світового порядку. Те, що сучасний світ змінюється швидкими темпами, є очевидним фактом. За таких умов потребує реконфігурації світовий порядок в частині перегляду традиційних механізмів співпраці між країнами, переоцінки класичних дипломатичних підходів до просування національних економічних інтересів, розширення інструментарію економічної дипломатії з врахуванням нових глобальних тенденцій. Передусім, у глобальній економіці країни стають все більш взаємозалежними через сферу торгівлі товарами і послугами та розгалужену мережу інвестиційних потоків. За цих умов економічна дипломатія стає важливим інструментом для зміцнення стабільності й економічного зростання усіх учасників дво- та багатостороннього співробітництва. Разом з тим, в XXI столітті «економічна сила» країни стає щораз тісніше пов'язаною з глобальним впливом. Економічно розвинені країни формують глобальні правила гри та стандарти, мають більше важелів впливу щодо вирішення глобальних проблем на міжнародних майданчиках перемовин. Більшість з цих країн для просування своїх стратегічних інтересів має добре сформовану та інституційно забезпечену економічну дипломатію. Проте, з огляду на зростаючі глобальні виклики (включаючи зміну клімату, пандемії, кібератаки, тощо) та швидкий технологічний прогрес (використання ШІ, фінтех, тощо), посилюється потреба у розширенні міжнародної співпраці та

скоординованої економічної відповідальності країн. Економічна дипломатія може бути ефективним механізмом подолання цих загроз та викликів.

Для України ця проблематика набуває актуальності з огляду на нові виклики, трансформації світового порядку, її зростаючу роль у геополітичному просторі й нове позиціонування як актора у геоekonomічному вимірі. Усе це потребує активізації розвитку міжнародних відносин, формування нових підходів до інвестиційної та зовнішньоторговельної політики, пошук джерел забезпечення економічного зростання та розвитку. За таких умов економічна дипломатія створює можливості для адаптації до глобальних змін, виступає гнучким інструментом розширення інтеграції до глобальної економічної системи. Окреслені питання є відносно малодослідженими, тому потребують ґрунтовного висвітлення й обґрунтування теоретичних концептів економічної дипломатії в умовах реконфігурації світового порядку.

Вищезазначене є підтвердженням того, що дисертація Іващука Олега Валентиновича є своєчасним, актуальним та новаторським науковим дослідженням, значущим та важливим як з теоретичної, так і практичної точки зору.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Дисертація є складовою частиною наукових досліджень Західноукраїнського національного університету та пов'язана із науково-дослідними темами. Автор брав участь у виконанні фундаментального держбюджетного дослідження «Концепція відбудови та зеленої реконструкції України» (державний реєстраційний номер 0124U000003; Наказ ЗУНУ № 178 К/тр-НДЧ від 07.05.2024 р.). Положення роботи знайшли своє відображення у двох науково-дослідних роботах кафедри міжнародних відносин та дипломатії: 1) «Стратегічні домінанти економічної дипломатії в контексті формування нової конфігурації світового порядку» (державний реєстраційний номер 0121U111026), в межах якої автор брав участь у підготовці наступних розділів: «Новий світовий порядок у міждисциплінарному дискурсі», «Концептуальні

засади та системні детермінанти трансформації економічної дипломатії в умовах глобальних ризиків і загроз», «Моделі економічної дипломатії та типи геостратегічної політики України в умовах нового світового порядку»; 2) «Новітні тренди розвитку міжнародних відносин» (державний реєстраційний номер 0123U100872) при підготовці розділів «Геополітична та гео економічна фрагментація світу», «Україна у сучасній системі міжнародних відносин». Дане дисертаційне дослідження відповідає напрямкам наукової роботи кафедри міжнародної економіки – «Гео економічні та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки» (державний реєстраційний номер 0121U111077), де автор брав участь у виконанні розділу «Глобальні виклики для економічної дипломатії України». Дисертація Іващука О. В. виконувалася в межах роботи з надання науково-професійних послуг за господарським договором «Надання консультативних послуг з питань роботи на платформі «NAZOVNI», яка є сервісом глобалізації українського бізнесу та головним інструментом просування експорту за кордон за сприяння українських посольств» (Наказ ЗУНУ № 219 К/тр-НДЧ від 27.06.2023 р.).

Опонована дисертаційна робота є завершеним та логічно побудованим науковим дослідженням. Аналіз дисертації Іващука Олега Валентиновича дає підстави стверджувати про обґрунтованість та достовірність основних положень дисертаційної роботи. Висновки та рекомендації, сформульовані за результатами дисертаційного дослідження, є аргументованими. Окремі положення та результати дисертації пройшли апробацію та отримали практичне впровадження. Достовірність результатів дисертаційного дослідження забезпечується правильно обраним методологічним підходом та сучасними методами, які відповідають логіці дослідження та взаємодоповнюють один одного. Усі гіпотези, які сформулював автор, отримали підтвердження або спростування із використанням емпіричного аналізу та методів економетричного аналізу. Варто відзначити вдале використання математичного апарату в процесі дослідження, що дозволило автору зробити обґрунтовані емпірично доведені висновки.

Дисертація ґрунтується на опрацюванні значного обсягу наукових джерел, праць українських та зарубіжних дослідників, аналітичних досліджень з піднятої у роботі проблематики. У списку використаних джерел зазначено 226 найменувань. Дисертаційне дослідження ґрунтується на опрацюванні та аналізі статистичних даних та аналітичної інформації.

Дисертаційна робота структурно побудована таким чином, що її зміст послідовно розкриває тему дослідження та основні завдання, які логічно отримали продовження у загальних висновках до роботи. Перший розділ дисертації «Теоретичні концепти економічної дипломатії у вимірах нового світового порядку» присвячений розгляду концептуальних підходів до формування світового порядку та особливостей його розвитку на сучасному етапі; економічних вимірів формування нового світового порядку; обґрунтуванню зростаючої ролі економічної дипломатії в сучасному світовому порядку, її теоретичного базису та організаційних моделей, які використовуються в різних країнах світу. У другому розділі «Прагматизм реалізації економічної дипломатії України» автор пропонує методологічні підходи до формування архітекtonіки економічної дипломатії, що дозволило обґрунтувати роль економічної дипломатії у матриці кроссекторальних взаємодій нового світового порядку; проаналізувати сучасні тренди економічної дипломатії України; провести оцінку впливу системних детермінант на динаміку економічної дипломатії та розрахувати індекс економічної дипломатії України. Третій розділ роботи «Стратегічні вектори реалізації економічної дипломатії країн в умовах переформатування світового порядку» розкриває сучасні трансформації світового порядку та формування під їхнім впливом пріоритетів економічної дипломатії, акцентує увагу на викликах для економічної дипломатії України та основних векторах реалізації економічної дипломатії України в умовах нового світового порядку, наголошуючи на мережевому характері економічної дипломатії, що базується на принципі горизонтального лідерства.

Наукова новизна отриманих результатів.

Серед наукових результатів дослідження, які мають наукову новизну, слід зазначити такі:

– вперше обґрунтовано концептуальну модель формування архітектури багатовекторної економічної дипломатії України з урахуванням її ролі в матриці кроссекторальних взаємодій нового світового порядку (с. 74-76) та особливостей її просторового, функціонального, інституційного вимірів (с. 157-158, 168, 180-181); на основі ґрунтовного аналізу організаційних моделей та світових практик економічної дипломатії (с. 59-71) аргументовано перехід від її класичної централізованої форми до мережевої економічної дипломатії із виокремленням її базових принципів (с. 182-183);

– удосконалено понятійний апарат дослідження, зокрема, запропоновано трактувати світовий порядок як багатогранний процес, що відображає нову конфігурацію (точніше реконфігурацію існуючої) системи міжнародних відносин і глобального управління (с. 18), обґрунтовано міждисциплінарний характер нового світового порядку (с. 13-16) та деталізовано його сутнісні характеристики й імперативи в межах позитивної і нормативної методології (с. 30-31);

– запропоновано та розраховано Інтегральний індекс економічної дипломатії, що враховує такі складові: багатосторонні інвестиційні угоди, регіональні преференційні торговельні угоди, дипломатичні представництва країни за кордоном, Індекс безвізового режиму, соціальну складову Індексу глобалізації (с. 81). Такий підхід дозволив виявити позиції країн за цим індексом (с. 85-87) та встановити кореляційні зв'язки між його структурними елементами (с. 88). На цій основі автором розраховано Інтегральний індекс економічної дипломатії України за період 2012–2022 рр. (с. 120-121) та побудовано прогнозні моделі (с. 121-123);

– обґрунтовано інституційно-функціональні підходи до реалізації багатовекторності економічної дипломатії України, що, на відміну від існуючих, доповнені новими акторами міжнародних економічних взаємодій (с. 168-169); запропоновано сучасні функціональні прояви економічної дипломатії (с. 158),

які спрямовані на стимулювання зовнішньої торгівлі та інвестицій (с. 161-166), вирішення політичних, соціальних, економічних та інших завдань, підтримку їхнього збалансування, зменшення зовнішніх ризиків, адаптацію до трансформацій світового порядку;

– набули подальшого розвитку концептуальні підходи до формування нового світового порядку під впливом глобальних мегатрендів та геополітичної напруженості, що дало змогу автору узагальнити його економічні виміри (с. 32-33) та детально їх характеризувати на усіх етапах формування світового порядку (с. 34-51); підтвердити вплив трансформації світового порядку на пріоритети економічної дипломатії;

– поглиблено теоретичні концепти економічної дипломатії, на основі чого запропоновано розглядати економічну дипломатію з позицій системного підходу у трьох аспектах: як науку, практичний вид діяльності та мистецтво прийняття рішень (с. 58-59);

– запропоновано теоретико-методологічні підходи до оцінювання впливу системних детермінант на економічну дипломатію країни з використанням інструментарію економетричного моделювання (с. 113-114), що дозволило отримати рівняння багатofакторної регресії та виявити фактори, які мають сукупний позитивний стимулюючий вплив на Індекс економічної дипломатії (с. 115-117) та оцінити ступінь лінійного зв'язку між Індексом економічної дипломатії та кожною детермінантою окремо (с. 118-119, дод. Д);

– виявлено сучасні тренди економічної дипломатії України (с. 92-106) та виклики, які формуються під впливом трансформації світового порядку в умовах глобальної нестабільності та ризиків (с. 127-129), порушення країнами правил багатосторонньої дипломатії й активізації протекціоністської політики (с. 142-144), зростаючої, але непослідовної зовнішньоторговельної відкритості України (с. 107-109), прогресуючої глобальної інтеграції та водночас посилення конкуренції за ресурси, в тому числі енергетичні, COVID-19 і війни;

– за допомогою матриці SWOT-аналізу економічної дипломатії України окреслено її сильні та слабкі сторони, запропоновано рішення для використання

можливостей або запобігання виникненню загроз (с. 155-157). Такий підхід підтвердив формування нового інструментарію економічної дипломатії; структурні зміни, яких зазнають зовнішня торгівля та залучення іноземних інвестицій; посилення співпраці України з міжнародними організаціями та ЄС; зміну просторових векторів економічної дипломатії України.

Практичне значення отриманих результатів дослідження.

Ознайомлення із змістом дисертації підтверджує, що отримані автором результати дослідження мають практичний характер, а окремі з них доведені до впровадження у практичну діяльність основних акторів економічної дипломатії України. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи використано у діяльності: Державного підприємства «Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв» (довідка № 17Д/МУ від 02.02.2024 р.); Почесного консульства Угорщини в м. Тернопіль (довідка № 08/04/2024 від 08.04. 2024 р.); Управління міжнародного економічного співробітництва та інвестиційних проектів і Департаменту економічного розвитку і торгівлі Тернопільської обласної військової адміністрації (довідка № 05-4544/11 від 29.04.2024 р.). Результати дослідження впроваджено у навчальний процес Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-31/1385 від 26.06.2023 р.).

Повнота відображення основних положень дисертації в опублікованих автором працях

Основні положення дисертації відображено в 22 наукових працях загальним обсягом 10,63 д. а. (особисто автору належать 5,1 д. а.), з яких: 9 праць – у наукових фахових виданнях України за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини», 1 публікація – в іншому фаховому виданні, 2 публікації – у наукових періодичних виданнях інших держав (Словацька Республіка та Японія), 10 публікацій за матеріалами науково-практичних конференцій. Автором дотримані вимоги щодо опублікування основних результатів дисертації. Ознайомлення із працями підтверджує, що вони відображають основні результати дослідження, а в дисертаційній роботі Іващуком О. В.

використано лише ті положення, які є результатом його особистих напрацювань. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації.

Аналіз змісту анотації підтверджує, що вона розкриває зміст дисертації, її основні положення відповідають матеріалу, який викладено у тексті дисертаційної роботи. Анотація не містить інформації, яка відсутня в дисертації.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Ознайомлення зі змістом дисертації підтверджує, що вона не містить текстових запозичень інших авторів, а матеріали інших досліджень, які використовуються у дисертаційній роботі, мають належне цитування. Дисертація відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права, а її автор – Іващук Олег Валентинович дотримується принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення і зауваження щодо змісту дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, обґрунтованість наукових положень та достовірність висновків, варто вказати на певні зауваження і дискусійні положення, зокрема:

1) Заслужують на увагу запропоновані у роботі етапи формування нового світового порядку та деталізовані їхні економічні виміри (табл. 1.2, с. 33), проте робота значно б виграла, якщо б автор виокремив основних акторів для кожного етапу, що дозволило б прослідкувати зміни балансу сил у глобальному просторі;

2) Імпонує підхід автора до виявлення впливу системних детермінант на економічну дипломатію (с. 113-114), проте включення окремих показників у модель має дискусійний характер та потребує додаткового обґрунтування (наприклад, використання складових Індексу економічної свободи);

3) Поділяємо думку автора, щодо кризи управління у багатосторонній економічній дипломатії (с. 148), однак у роботі автор акцентує увагу лише на Світовій організації торгівлі, оминаючи увагою інші інституції, які відіграють важливу роль у формуванні світового порядку та в реалізації економічної

дипломатії (наприклад, група Світового банку, яка «відповідає за розвиток інвестиційної дипломатії» (с. 170));

4) На с. 169 подано схематичне представлення інституційної багатовекторності економічної дипломатії, проте додаткового пояснення потребує виокремлення окремим блоком у схемі таких акторів як почесні консульства, діаспора, дипломатичні представництва;

5) Автор цілком слушно робить акцент на просторовій багатовекторності економічної дипломатії України (с. 180-181), виокремлюючи серед пріоритетних напрямків – країни Африки, Азії та Латинської Америки. Проте варто було б більше уваги приділити питанням розширення присутності України в країнах Латинської Америки, тим більше, що Міністерством закордонних справ України розроблена Комунікаційна стратегія «Україна – держави Латинської Америки і Карибського басейну».

Зазначені дискусійні положення та зауваження не впливають на високу оцінку дисертаційної роботи Іващука Олега Валентиновича та не зменшують її загального високого теоретичного рівня та практичної цінності.

Загальний висновок про дисертаційну роботу.

Дисертаційна робота Іващука Олега Валентиновича на тему «Економічна дипломатія України в умовах нового світового порядку» є самостійним та завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному рівні. Одержані автором результати є достовірними, мають теоретичне значення та практичну цінність, забезпечують вирішення актуального науково-прикладного завдання, що полягає в поглибленні теоретичних концептів економічної дипломатії в контексті формування нового світового порядку та наданні практичних рекомендацій щодо багатовекторності розвитку економічної дипломатії України.

Текст роботи викладено літературною українською мовою. Дисертація оформлена відповідно до вимог і правил написання робіт, що подаються на здобуття ступеня доктора філософії.

Робота відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор – Іващук Олег Валентинович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 – «Міжнародні економічні відносини» (галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»).

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор наук з державного управління, професор,
 професор кафедри світової економіки
 Державного торговельно-економічного
 університету

Вікторія ЗАЛІЗНЮК

Підпис <u>Залізнюк В.</u> засвідчую
Начальник відділу кадрів <u>Г. Шевченко</u>